

RAHANIMETUS *ROBI*

IRIS METSMÄGI

Annotatsioon. Artiklis esitatakse vanast kirjakeelest tuntud sõnale *robi* '(väike) rahaühik või münt' vene laenuetümolooa, < *рробъ* 'haavlid; killud, puru jne'. Osutatakse, et sama tüvi *robi* võib olla säilinud tänapäeva eesti keeles esinevates taimenimetustes *robirohi* ja *robihein*.

Võtmesõnad: eesti keel, eesti vana kirjakeel, vene laenu, taimenimetused, leksikoloogia, etümolooa

Sõna *robi* 'vanaaegne (väike) rahaühik või münt' on arhailine. Peamiselt on sõna kasutatud XVII sajandi kirjakeeles, hilisemad andmed selle kohta on aga napid ning viimastest õigekeelsussõnaraamatutest (nt ÕS 1999, ÕS 2006, ÕS 2013) sõna ei leiagi. „Eesti keele seletavas sõnaraamatus“ on *robi* mainitud tähenduses küll ära toodud, kuid ei ole esitatud ühtki kasutusnäidet (vt EKSS 4: 861). Sõna päritolu pakub siiski huvi vähemalt kahel põhjusel. Esiteks on sel kindel etümolooiline vaste soome keeles, vrd sm *ropon* 'veering, kross, penn; vähene and'. Teiseks pole võimatu, et sama tüvi on säilinud liitsõnalisel taimenimetuses *robirohi* (*Rhinanthus*), üldkeeles ka *robihein* (vt EKSS 4: 861–862; ÕS 2013: 790). Sõna *robi* on käsitletud ka kõikides soome ja eesti etümolooasõnaraamatutes (vt SKES III: 838; EEW VIII: 2509–2510; SSA 3: 92; Häkkinen 2004: 1061; EES: 432).

XVII sajandi kirjakeeles on sõna *robi* väikese rahaühiku või mündi tähenduses kasutanud mitmed autorid, näiteid on nii põhja- kui ka lõuna-eestikeelsetest tekstidest¹.

Philippus kostis ninck laus temma wasto: Kattesadda robbe ehst leiba ei olle mitte küll neine sean .. Jh 6:7 (Rossihnius 1898/1632: 101)

¹ Näidete otsimisel on kasutatud vana kirjakeele korpuse (VAKK) ja Eesti piiblitõlke ajaloolise konkordantsi (EPTK) abi.

.. sinna ei sah sählt enne mitte welja tullemä, senni kui sinna se wihmse **robbi** erramassat. Mt 5:26 (Rossihnius 1898/1632: 128).

*Philippus kostas temmal / kahesadda **robbi** ehs leiba ep olle mitte kül neile ...* Jh 6:7 (Stahl 1638 HH3: 55)

.. sinna ep saht sehlt mitte welja tullemä / kunni sinna kahs se wihmse **robbe** maxat. Mt 5:26 (Stahl 1638 HH3: 104)

*Eps kax warblaset ostataxe öhe **robbi** ehs?* Mt 10:29 (Stahl 1638 HH4: 149).

.. ei sah s. sählt mitte erratulla, sehni Kun s. sedda wihmase **robbo** erramassat. Mt 5:26 (Gutslaff 1647–1657: 226)

.. öhest töisest waisest Lesckest kirjotap se Evangelist Marcus / eth temma kax **Robbit** Jummalä Kirsto sisse andnut on. (Stahl 1649: 692)

*Nink üt z waine Läsk tulli nink heit katz **Robbi** Kirsto sisse / se om üt z Teng.* Mk 12:42 (WastT: 96)

*Ent temmä näggi kah ütte waist Läskä katz **Robbi** sinnä heitwät.* Lk 21:2 (WastT: 163)

XVII sajandil on sõna kujul *robbe* registreeritud ka Heinrich Gösekeni sõnaraamatus, see on esitatud saksa sõnade *Heller* ('heller, väike münt') ja *Scherff* ('veering') vastena (Göseken 1660: 233, 354).

Eesti piiblitõlke ajaloolise konkordantsi (EPTK) andmetel hilisemates piiblitõlgetes sõna enam kasutatud ei ole. Vrd nt eespool olevatele näidetele vastavaid kirjakohti 1739. a piiblis (tsiteeritud EPTK järgi).

*Wilippus wastas temmale: Leibo kahhe saa **tenari-rahha** eest ei lö mitte neile ette ..* Jh 6:7

.. sinna ei peäse seält wälja, ennego sinna ka wiimse **tinga** saad ärramaksnud. Mt 5:26

*Eks kaks warblast müda **weringe** eest? ..* Mt 10:29

*Ja üks waene lesknaene tulli, ja panni kaks **weringit** sisse, se on üks runstik.* Mk 12:42

*Agga temma näggi ka ühhe waese lesse-naese kaks **weringit** senna pannewad.* Lk 21:2

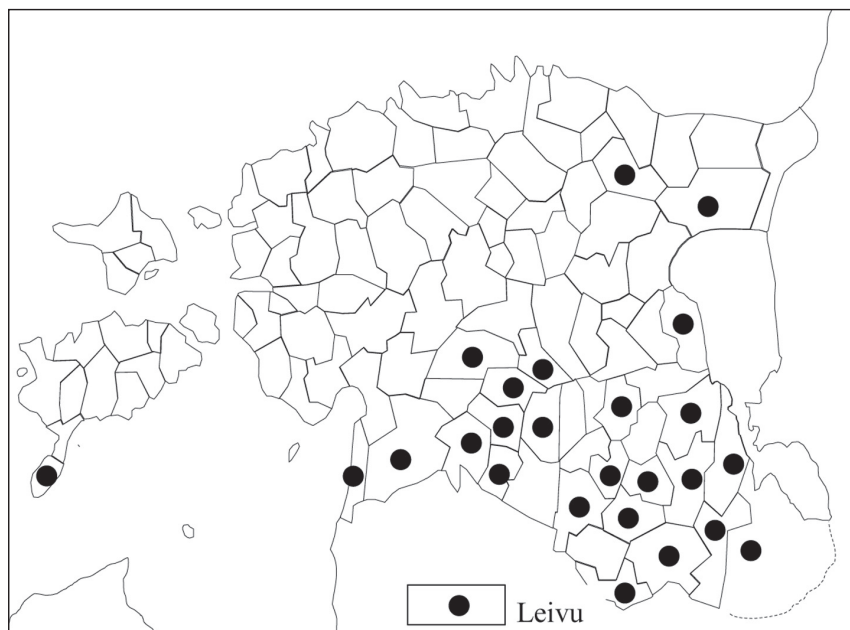
Rahanimetus *robi* puudubki Salomo Heinrich Vestringi käsikirjalises sõnaraamatus (Vestring 1998/1730) ja (tõenäoliselt sellele toetavas) Anton Thor Helle sõnaraamatus (Helle 1732). Mõlemad autorid on aga registreerinud sõna *robi* (*robo*) taimenimetuste osana: *Robbi Hein* 'Das Graß u. unkraut im Korn [rohi ja umbrohi teraviljas]' (Vestring 1998/1730: 34), *robby rohhi* 'Teschelkraut, bursa pastoris [?(harilik) hiirekõrv]', *robbo heinad* 'Raden [?(harilik) nisulill ehk (harilik) äiakas]' (Helle 1732: 296). Väikese mündi tähenduses on *robi* lõunaeesti sõnana kirjas XVIII sajandi teisel poolel ilmunud August Wilhelm Hupeli sõnaraamatus: *robby* 'ein Scherflein, kleinste Münze [veering, väike münt]' d. (Hupel 1780: 257). Ühtlasi tunneb Hupel sõna *robi* taimenimetuste osana: [*robby*] *hein* 'Thaugras [? kastehein]' r./ [*robby*] *rohhi* 'Täschelkraut [? põld-litterhein]' r./ *robbo heinad* 'Raden' Kr. r. (*ibid.*), sõnaraamatu teine väljaanne lisab neile näidetele sõna [*robby*] *hain* 'Hahnenkamm [kukehari]' Kr. Rg. (Hupel 1818: 207; taimenimetuste registreerimise kohta vt ka Vilbaste 1993: 133, 233, 528, 618).

Wiedemanni sõnaraamatust leiab sõna *robi* nii mündi tähenduses kui ka taimenimetuste osana: *robi* G. *robe* (d) 'kleine Münze (= *teng*), Scherf' (bl), *robi-hain* 'Klappertopf (Rhinanthus L.) [robirohi]', *r-rohi* 'Täschelkraut (Thlaspi arvense L.) [põld-litterhein]'. Wiedemanni andmetel kuulub tähendus 'münt' niisiis piibli- ja kirikukeelde. Taimenimetusena on registreeritud ka *robu-hein* 'Klappertopf (Rhinanthus L.)', Kornrade (Githago segetum Desf.) [?(harilik) nisulill ehk (harilik) äiakas]'. (Wiedemann 1973/1893: 965–966)

Eesti murretest ei ole hilisemal ajal sõna *robi* tähenduses '(väike) rahaühik, münt' kirja pandud. Andrus Saareste oma „Eesti keele mõistelistes sõnaraamatus“ viitab kõnealuse sõna tähenduse 'väike rahaüksus muiste, *teng*' juures Wiedemannile ning esitab üksnes XVII sajandi kirjakeelest pärit näiteid (EKMS III: 487). Rohkem on Saarestel aga näiteid tüve *robi* sisaldavate taimenimetuste kohta: tema andmetel on Põhja-Eestis tuntud nimetus *robirohi*, Lõuna-Eestis esineb *robihein* või *robuhein*. Tüvi *robi* võib ka üksi esineda taimenimetusena. Kõikide variantide tähenduseks on antud '*Rhinanthus*'. (EKMS III: 643, 1141) Huvitav kirjapanek on Häädemeestelt: *robid* 'mustad terad viljas' (EKMS III: 393).

Ka EMSUKA ja VMSi andmeil on tüvi *robi* Eesti murretes tuntud ainult taimenimetusena või selle osana: *robi*, *robiein* ~ *robihain*, *robirohi*. Nimetused on levinud peamiselt Lõuna-Eesti murdealal ja selle vahetus

naabruses (Häädemeeste ja Saarde murrakus Pärnumaal ning Põhja-Viljandimaa murrakutes), teateid on ka Ida-Eestist (Iisaku kihelkonnast kõikidelt murdealadelt, Viru-Jaagupist ja Kodaverest), üksik teade Sõrvest (VMS II: 334; EMSUKA; vt kaart). Murdeandmed ei võimalda täpselt määrata, missuguste taimeliikide kohta neid nimetusi on kasutatud, kuid üsna tõenäoliselt on nende nimetustega tähistatud mitut liiki. Seda teemat käsitletakse lähemalt hiljem.

Kaart. Taimenimetused *robi*, *robiein*, *robihain*, *robirohi* Eesti murretes

SSA andmetel on soome sõna *ropo* ja eesti sõna *robi* esimest korda kõrvatatud XVIII sajandi lõpust pärinevas Christfrid Gananderi käsikirjalises sõnaraamatus (SSA 3: 92; Ganander 1997: 803). Sõnade etümoloogilises kokkukuuluvuses ei ole kahtlust, vastavus on niihästi häälikuline kui ka semantiline. Soome *ropo* on **oi*-deminutiiv, Agricolaal esineb ka rööpv-variant *ropoi* (Mägiste 1928: 77, 105; SKES III: 838; SSA 3: 92).² Sõnadele on välja pakutud laenuetümoloogiaid, mida etümoloogiasõnaraamatud ei

² Julius Mägiste on tõlgendanud eesti vana kirjakeele sõnakuju *robbe* [*robe*] **ei*-liitelise deminutiivina (Mägiste 1928: 15, 105).

ole õigusega aktsepteerinud³. Soome ja eesti etümoloogiasõnaraamatud on üksmeelsed, et soome *ropo*, eesti *robi* on tõenäoliselt onomatopoeetilis-deskriptiivse päritoluga ning samatüvelised soome tegusõnaga *ropista*, eesti *robisema* (SKES: 838; EEW VIII: 2509–2510; SSA 3: 92; Häkkinen 2004: 1061; EES: 432). Rahaühiku või väikese münti nimetus viitab seega müntide kokkupuutel tekkivale helile. Seletus ei ole veenev, kuigi ehk mitte täiesti võimatu. Nii eesti kui ka soome keeles leidub raha kohta onomatopoeetilistest tüvedest moodustatud sõnu. Võib ju eesti keeles (metall)raha nimetada *kõlisevaks*, paberraha aga *krabisevaks*. Kuid need nimetused on piltlikud ja teatava stiilivärvinguga, on kujuteldamatu, et sellist laadi nimetus võinuks sattuda näiteks piiblitõlkesse. Soome keeles on onomatopoeetilise päritoluga nimetus *kolikko* 'münt' (< *kolista* 'koliseda') võrdlemisi uus, XIX sajandi keskpaiku tarvitusele tulnud sõna (SSA 1: 389; Häkkinen 2004: 461). Enda keeletundele tuginedes sõandan samuti kahelda, kas *robisema* on sobivaim verb müntide kokkupuutel tekkiva heli kirjeldamiseks. Samas on eesti keeles hulgaliselt mitmesuguseid rahaühikuid, eeskätt münte märkivaid laensõnu, nt keskalamsaksa laenud *killung*, *kross*, *münt*, *penning*, *veering*, vene laenud *kopikas* ja vanamoeline *teng*; sõna *raha* ise on germaani laen. Seega on põhjust oletada, et ka *robi* võib olla laen senitundmatust allikast.

Esitan laenuallikana vene sõna *дробь*, mille tähendused tänapäeva keeles on 'haavlid; murd (matemaatikas); killud, puru; põrin, tärin, klõbin, rabin; triller' (VES 1: 379). Eesti sõna häälikuline vastavus on ootuspärane. Kuigi vene sõnal ei ole otseselt tähendust 'väike münt', võimaldab vene tüve semantika eesti (ja soome) sõna ka tähenduse poolest sellega siduda. Sama tüvi esineb tegusõnas *дробить* 'tükeldama, peenestama, purustama, lõhkuma, killustama; (kõnekeeles) klõbistama' ja omadussõnas *дробный* 'killustatud; tihe, peen' (*ibid.*), millel on vasteid paljudes slaavi keeltes, nt ukr *дробіти*, *дрібній*, serbohorvaadi *дробити*, *дробній*, tšehhi *drobiti*, *drobný*, poola *drobić*, *drobny* (vt Vasmer 1986: 539; Černyh 2002 I: 269). Sõnapere semantika on seega seotud killustamise, peenestamise, lõhkumisega. Vastavalt on ka sõna *дробь* algseim tähendus ilmselt 'killud, puru', millest on kujunenud muud, spetsiifilisemad tähendused. Semantilise seose 'killustama, tükeldama' > 'raha' paralleelina meenutatagu siinkohal, et nt

³ Näiteks on välja pakutud seost araabia sõnaga *rub'ije* 'teatud väike kuldmünt', pärsia sõnaga *rupija* jne (Paasonen 1903: 48). Samuti on pakutud seost vene sõnaga *рубль* 'rubla' (Ariste 1958: 27, 32).

vene rahaühiku nimetus *рубль* (> eesti *rubla*) lähtub tegusõnast *рубить* 'raiuma' (vt nt Černyh 2002 II: 125–126).

Eesti *robi*, soome *ropo* semantikat silmas pidades pakuvad huvi mõned kõnealuse vene sõna vanemast keelest kirja pandud eritähendused, samuti mõne vastava tüve tuletise tähendused, mis märgivad pisemaid metall- või väärtesemeid. XI–XVII sajandi vene keele sõnaraamatu andmetel on üks sõna *дробь* tähendusi olnud sama, mis tuletisel *дробница* 'мелкие металлические пластинки или бляхи для украшения тканей [väikesed metallplaadid/-liistakud või naastud kangaste kaunistamiseks]' (SRJa XI–XVII: 356–357). Sellised kaunistused võiksid meenutada väikesi münte. Mitmuse vormis tuletis *дробницы* on vananenud sõnana ära toodud ka Vladimir Dahli sõnaraamatus, tähenduses 'мелкія подвѣски или другія украшенья, кисточки ипр. изъ золота, каменьевъ, жемчуга [väikesed ripatsid või muud kaunistused, tupsud jne, kullast, kividest, pärlitest]', samuti leidub seal *дробницы* 'блестки золотошвейныя [kuldõmbluslitrid]' (Dahl 1955/1880–1882: 493). Vanavene keeles on tuletis *дробница* tähendanud 'мелкий жемчуг [väikesed pärlid]'; sõna *дробь* vanavene allikates ei leidu (Černyh 2002 I: 269). XVIII sajandi keeles on registreeritud sõna *дробь* tähendus 'гиря небольшого веса [väikese kaalu viht]', illustreerivat lauset *К сдѣланнымъ имъ въсам пуды и дробы сдѣлалъ-ли?* (SRJa XVIII: 9) võiks tõlkida 'Kas tegid tema valmistatud kaalu jaoks suured ja väikesed kaaluvihid?'. Kui oletada, et siin on juttu enam-vähem sama tüüpi kaalu ja vihtide komplektist, mida mäletan kooli füüsikatundidest 1980. aastatel, võiksid väiksemad kaaluvihid, *дробь*, olla mündisarnased lapikud metallplaadikesed. Vene murretes esineb tuletis *дробезга* 'мелкие предметы; мелочь [väikesed esemed; peenraha]', nt *Наменялъ себе дробезги, то гривенников, то пяточков* 'Vahetas endale peenraha, kümne- ja viiekorikalisi' (SRNG 8: 186). On kirja pandud ka sõnaühend *дробныя деньги* 'мелочь [peenraha]' (Preobraženski 1959: 195). Kõnealuse slaavi tüve tuletisi kasutatakse peenraha tähenduses ka teistes slaavi keeltes, nt poola *drobne* (pl) 'mündid, peenraha jms' (CPE: otsisõna *drobne*), serbohorvaadi *дрòбѹт* 'мелкие деньги [peenraha]' (Černyh 2002 I: 269). Niisiis eeldab esitatud etümoloogia, et eesti *robi*, sm *ropo* tähendus 'väike rahaühik või münt' lähtub pakutud laenuallika tähendusest 'väike metallese, naast vms'.

Järgnevalt käsitlen küsimust, kas *robi* taimenimetustes *robirohi* ja *robihein* on sama päritoluga kui vana kirjakeele väikest rahaühikut või

münti märkiv sõna. Sellele küsimusele ei ole üheselt kindlat vastust võimalik anda, sest on üldiselt teada, et taimenimetused on üks raskemini etümologiseeritavaid valdkondi. Olulise tähtsusega on siin kõnealuste taimede nimetamismotiiv, mille kohta on erinevaid käsitlusi. Eino Koponen peab tüve *robi* sisaldavate taimenimetuste seost münti märkiva sõnaga võimalikuks: *robihain* jne võiks olla 'rahahein', vrd sm mrd *tenkaheinä*, kusjuures sõna *robi* 'münt' sisaldab sama onomatopoeetilis-deskriptiivset tüve kui tegusõna *robisema* (Koponen 1998: 159). Julius Mägiste näeb aga kõnealuste taimede esmase nimetamismotiivina heli, tema järgi on *robi* liitsõnades *robirohi*, *robihain* algselt tähendanud 'etwas Raschelndes, raschelnd [(miski) krabisev]' ning seostub vahetult onomatopoeetilise *robisema*-tüvega (EEW VIII: 2509).

Ei saa eitada, et *robirohu* liikide nimetamisel on onomatopoeetiliselt motivatsioonil teatud osa olnud. Gustav Vilbaste kirjutab perekonna *Rhinanthus* nimetusi kommenteerides: „Suurem osa selle perekonna taimede nimetustest on ühenduses krõbisemisega: taime vili on kotjaks paisunud tupes, mis kuivanult teeb krõbisevat häält, kui seda puudutatakse.“ (Vilbaste 1993: 528). See kommentaar on esitatud allmärkusena nimetuste *kröbisäja*, *kropihain*, *krõbiain*, *krõbiein*, *krõbinad*, *krõbirohi* järel, mistõttu ei saa siit järeldada, et Vilbaste tingimata peaks *robi*-tüve sisaldavaid nimetusi seemnete krõbinale viitavaks. Nimetuste päritolu selgitamisel tuleb tema kommentaariga aga kahtlemata arvestada. Vilbaste materjalis on ka muid onomatopoeetilistest tüvedest moodustatud *robirohu* liikide nimetusi, nt *kõrinad*, *kõriseja*, *kõristihein* jne. Krõbisemisele viitavad ka nt saksakeelne nimetus *Klappertopf* (vrd *klappern* 'lõgisema, plagisema, klõbisema jne') ning vene nimetused *погремок* (vrd *греметь* 'müristama, kolistama jne') ja *звонец* (vrd *звенеть* 'helisema, kõlisema jne').

Kuid arvestama peab sedagi, et rahvasuus ei ole nimetusi *robi*, *robihein* ~ *robihain*, *robirohi*, *robuhein* kasutatud mitte ainult perekonna *Rhinanthus* liikide, vaid ka teiste taimede kohta. Gustav Vilbaste andmetel, mis muude allikate hulgas arvestavad eespool tsiteeritud Helle, Hupeli ja Wiedemanni sõnaraamatuid, on need nimetused peale perekonna *Rhinanthus* liikide märkinud ka taimeliike *Agrostemma githago* (harilik äiakas [ehk harilik nisulill]), *Capsella bursa-pastoris* (harilik hiirekõrv) ja *Thlaspi arvense* (põld-litterhein) (Vilbaste 1993: 133, 223, 528, 618). Eesti murrete arhiivi (EMSUKA) sedelitelgi on tüve *robi* sisaldavate taimenimetuste ladinakeelsete vastetena fikseeritud niihästi *Rhinanthus* ~ *Rhinanthus major* kui

ka *Thlaspi arvense*. Ühe Iisakust registreeritud teate kohaselt on *robirohi* *Agrostemma githago*. EMSUKA sedelite botaanilistesse andmetesse tuleb muidugi suhtuda ettevaatusega, sest ei ole teada, kui head teadmised olid murdeainese kogujal. Enamasti ladinakeelsed nimetused niikuinii üldse puuduvad. Üht-teist võib aga järeldada ka muu teabe põhjal, mis on *robi-*, *robiheina-* jne nimeliste taimede kohta murdekartoteegi sedelitele jäädvustatud. Neist räägitakse mitmel puhul kui põlluumbrohust, mis kasvab teravilja (pms rukki) seas ning mis rikub oma seemnetega leiva kvaliteeti. Näiteid: *robirohi kasvab ikke nagu põllu pial, suvivilja ulgas* IisK, *robi kasvab rüän, robi teeb leiva mustas* Pst, *robirohi kasvab rukki ulgas, rikub leiva ära* VJg, *ku robihaina rüän pallo om, siss saa must leib* Kan, *robil um pallo seemend* Rõu. Kuna *robirohu* liigid kasvavad (puis)niitudel, metsa- ja sooservadel, suur *robirohi* harva põllul umbrohuna, litterhein, äiakas [ehk nisulill]⁴ ja hiirekõrv on aga tuntud põldudel ja mujal kasvavate umbrohtudena (vt TVM: 219, 258–259, 324), siis võiksid need näitelauseid käia pigem nende taimede kui *robirohu* (*Rhinanthus*) kohta. Litterheina ümaraid kõdrakesi saab kahtlemata võrrelda müntide, litrite jm sellisega. Nimetus *litterhein* põhinebki niisugusel võrdlusel, nagu ka mitmed teiste keelte *Thlaspi arvense* nimetused, nt saksa *Acker-Hellerkraut* (vrd *Heller* 'heller, väike münt'), inglise *field pennycress* (vrd *penny* 'penn'), vene rahvapärane nimetus *денежник* (Dahl 1955/1880–1882: 428; vrd *деньги* 'raha').

Viljade teatav sarnasus võib olla põhjus, miks eri taimeliike on rahvausus nimetatud samade nimetustega. Üldiselt välimuselt on need taimed üsnagi erinevad: *Thlaspi arvense* ja *Capsella bursa-pastoris* kuuluvad ristõieliste sugukonda, *Agrostemma githago* nelgiliste sugukonda, perekonna *Rhinanthus* liigid mailaseliste sugukonda. Seega pean võimalust, et tüvi *robi* taimenimetustes on algselt sama mis *robi* 'väike rahaühik või münt', üsna arvestatavaks. Mainitagu siinkohal, et ka vene keeles esineb tüvest *дроб-* moodustatud taimenimetus *дробница*, mis märgib mailaseliste sugukonda kuuluvat pikalehist mailast (*Veronica longifolia*) (Dahl 1955/1880–1882: 493). Onomatopoeetilist tõlgendust, mis seostab taimenimetust *robisema*-tüvega ja mis kajastub nt Viljandi kihelkonnas kirja pandud *robiheina* kirjelduses *kusa peosse võtad siss robiseb kiik* (EMSUKA), võiks ehk pidada hilisemaks rahvaetümoloogiaks, mis eelkõige näitab, et sõna *robi* tähendus oli ähmastunud.

⁴ Äiaka [nisulille] seemned on musta värvi ja mürgised (TVM: 324).

Niisiis võib peamiselt XVII sajandi kirjakeeles esinev sõna *robi* 'väike rahaühik või münt' olla vene laen, laenuallikaks sõna *дробь* 'killud, puru', vanemas keeles ka 'naastud jms; (väike) kaaluviht'. Kui võtta aluseks Mari Musta liigitus, võiks sõna paigutada vanemate, XV–XVII sajandist pärinevate vene laenude hulka (vt Must 2000: 11). Tõenäoliselt on sama päritoluga *robi* taimenimetustes *robirohi*, *robihein* (*Rhinanthus*), rahvakeeles ka 'põld-litterhein (*Thlaspi arvense*)' jm, pidades silmas võimalust, et taimede nimetamismotiiviks on olnud lapikute viljade sarnasus müntidega.

Lühendid

Jh – Johannese evangeelium; Lk – Luuka evangeelium; Mk – Markuse evangeelium; Mt – Matteuse evangeelium

Kirjandus

Ariste, Paul 1958. Vene laensõnadest vanemas eesti kirjakeeles. – Keel ja Kirjandus 1, 25–33.

Černyh 2002 = П. Я. Черных. Историко-этимологический словарь современного русского языка. 13 560 слов. I–II. 5-е издание, стереотипное. Москва: Русский язык.

Dahl 1955 (1880–1882) = Владимир Даль. Толковый словарь живого великорусского языка. I, A–3. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей.

EES = Iris Metsmägi, Meeli Sedrik, Sven-Erik Soosaar 2012. Eesti etümoloogiasõnaraamat. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

EEW = Julius Mägiste. Estnisches etymologisches Wörterbuch. I–XII, 1982–1983. Helsinki: Finnisch-Ugrische Gesellschaft.

EKMS III = Andrus Saareste. Eesti keele mõisteline sõnaraamat. III, 1962. Dictionnaire analogique de la langue estonienne. Avec un index pourvu de traductions en français. (= Eesti Teadusliku Seltsi Rootsis väljaanne 3.) Stockholm: Vaba Eesti.

EKSS 4 = Eesti keele seletav sõnaraamat. 4, 2009. „Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu” 2., täiend. ja parand. tr. Toim. Margit Langemets, Mai Tiits, Tiia Valdre, Leidi Veskis, Ülle Viks, Piret Voll. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Ganander, Christfrid 1997. Nytt finskt lexicon. 1. Alkuperäiskäsikirjoituksesta ja sen näköispainoksesta toimittanut Liisa Nuutinen. (= Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 676. Kotimaisten kielten tutkimus-

- keskuksen julkaisuja 95.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Gutslaff 1647–1657** = Johannes Gutslaffi piiblitõlge 1647–1657. 2013. Koost. Maeve Leivo, Ahti Lohk, Kristiina Ross, Kai Tafenau. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Göseken, Heinrich 1660.** Manuctio ad Linguam Oesthonicam, Anführung Zur Öhstnischen Sprache, Bestehend nicht alleine in etlichen præceptis und observationibus, Sondern auch In Verdolmetschung vieler Teutschen Wörter. Reval: Adolph Simon. Faksiimile: <http://www2.kirmus.ee/graf0/index.php?ID=243>.
- Helle, Anton Thor 1732.** Kurtzgefasste Anweisung zur Ehstnischen Sprache, in welcher mitgetheilet werden I. Eine Grammatica. II. Ein Vocabularium. III. Proverbia. IV. Ænigmata. V. Colloquia. Halle: Stephan Orban.
- Hupel, August Wilhelm 1780.** Ehstnische Sprachlehre fuer beide Hauptdialekte, den revalschen und doerptschen; nebst einem vollstaendigen Woerterbuch. Riga, Leipzig: Johann Friedrich Hartknoch. Faksiimile: https://books.google.ee/books?id=RmIUAAAAQAAJ&printsec=frontcover&source=&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
- Hupel, August Wilhelm 1818.** Ehstnische Sprachlehre für die beyden Hauptdialekte, den revalschen und dörptschen, nebst einem vollständigen ehstnischen Wörterbuche. Zweyte durchgängig verbesserte und vermehrte Auflage. Mitau: J. F. Steffenhagen und Sohn. Faksiimile: <http://dSPACE.ut.ee/handle/10062/46591>.
- Häkkinen, Kaisa 2004.** Nykysuomen etymologinen sanakirja. Juva: WSOY.
- Koponen, Eino 1998.** Eteläviron murteen sanaston alkuperä. Itämerensuomalaista etymologiaa. (= Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia 230.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Must, Mari 2000.** Vene laensõnad Eesti murretes. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Mägiste, Julius 1928.** *oi-*, *ei-*-deminutiivid läänemeresoome keelis. Läänemeresoome nominaaltuletus I. Mit einem Referat: Die *oi-*, *ei-*-Deminutiva der ostseefinnischen Sprachen. (= Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis) B XII, 2.) Tartu.
- Paasonen, H[eikki] 1903.** Die sogenannten Karataj-mordwinen oder Karatajen. (= Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 21, 1.) Helsinki.
- Preobraženski 1959** = А. Г. Преображенский. Этимологический словарь русского языка. I, А–О. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей. [1910–1914 ja 1949 osadena ilmunud sõnaraamatu faksiimiletrükk.]
- Rosshnius, Joachim 1898 (1632).** Südestnische Uebersetzung des Lutherischen Katechismus, der Sonntags-Evangelien und -Episteln und der Leidensgeschichte Jesu nebst einem Anhang in das Südestnische übersetzter

Kirchenlieder und Stücke der Agende mit einer Einleitung von Wilhelm Reiman. (= Verhandlungen der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 19.) Jurjew (Dorpat). Faksiimile: <http://dspace.ut.ee/handle/10062/19370>.

SKES = Yrjö H. Toivonen, Erkki Itkonen, Aulis J. Joki. Suomen kielen etymologinen sanakirja. I–VII, 1955–1981. (= Lexica Societatis Fenno-Ugricae XII, 1–7. Tutkimuslaitos „Suomen Suvun“ julkaisuja III. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 2.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

SRJa XI–XVII = Словарь русского языка XI–XVII вв. 4 (Г–Д), 1977. Глав. ред. Степан Г. Бархударов. Академия наук СССР, Институт русского языка. Москва: Наука.

SRJa XVIII = Словарь русского языка XVIII века. 7 (Древо–Залеж), 1992. Глав. ред. Юрий С. Сорокин. Академия наук СССР, Институт русского языка. Санкт-Петербург: Наука.

SRNG 8 = Словарь русских народных говоров. 8 (Дер–ерепениться), 1972. Глав. ред. Федот П. Филин. Академия наук СССР, Институт русского языка. Ленинград: Наука.

SSA = Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja. 1–3, 1992–2000. Päätoim. Erkki Itkonen, Ulla-Maija Kulonen. (= Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 556. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Stahl 1638 HH3 = Heinrich Stahl. Hand und Haussbuches Für die Pfarherren und Hauss-Väter Esthnischen Fürstenthumbs, Dritter Theil, Darinnen die gewöhnliche Evangelia und Episteln durchs gantze Jahr, zusamt der Historia des bittern Leidens und Sterbens unsers Herrn Jesu Christi. Revall. Faksiimile: <http://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:115735>.

Stahl 1638 HH4 = Heinrich Stahl. Hand- und Haussbuches Für die Pfarherren und Hauss-Väter Esthnischen Fürstenthumbs, Vierdter und Letzter Theil, Darinnen I. 14. Psalmen Davids, II. Etliche Gebete, III. Unterschiedliche Gewissens Fragen, IV. Bericht wie mit Schwermütigen, Angefochtenen, Krancken, Sterbenden, Ubelthätern zu handeln, V. Texte zu Hochzeit-Tauff- und Leich-Predigten, Ausz Gottes Wort und Reinen Kirchen-Lehrern zusammen getragen. Revall. Faksiimile: <http://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:102283>.

Stahl, Heinrich 1649. Leyen-Spiegels, Darinnen kürztlich gezeiget wird, wie ein einfältiger Christ Die Fest- und Sontägliche Evangelia in reiner Lehr und heiligem Leben Jhm zu nütze machen kan, Sommer-Theil. Reval. Faksiimile: <http://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:102275>.

TVM = Taimede välimääräja. Käsiraamat kõrgemate taimede tundmaõppimiseks. 1972. Tallinn: Valgus.

- Vasmer 1986** = Макс Фасмер. Этимологический словарь русского языка. I (А–Д). Издание второе, стереотипное. Перевод с немецкого и дополнения члена-корреспондента АН СССР О. Н. Трубачева. Под редакцией и с предисловием проф. Б. А. Ларина. Москва: Прогресс.
- VES 1** = Vene-eesti sõnaraamat. Русско-эстонский словарь. 1, 2000. Teine, parand. tr. Toim. Helle Leemets, Henn Saari, Rein Kull. Eesti Keele Instituut. Eesti Keele Sihtasutus.
- Vestring, Salomo Heinrich 1998 (1730)**. Lexicon Esthónico Germanicum. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum.
- Vilbaste, Gustav 1993**. Eesti taimenimetused. Nomina vernacula plantarum Estoniae. (= Emakeele Seltsi toimetised 20 (67).) Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia.
- VMS II** = Väike murdesõnastik. II, 1989. Toim. Valdek Pall. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Valgus. <http://www.eki.ee/dict/vms/>.
- WastT** = Meije Issanda Jesusse Kristusse Wastne Testament, Echk Jummalä Põhja Sõnna, kumb Perräst ISSANDA JESUSSE KRISTUSSE Sündmist põhist Ewangelistist nink Apostlist om üleskirjotetu. 1686. Riga: Wilcken. Faksiimiletrükk: Wastne Testament 1686. 2001. Eesti Keele Instituut, Eesti Keele Sihtasutus.
- Wiedemann, Ferdinand Johann 1973 (1893)**. Eesti-saksa sõnaraamat. Neljas, muutmata trükk teisest, Jakob Hurda redigeeritud väljaandest. Tallinn: Valgus.
- ÕS 1999** = Eesti keele sõnaraamat ÕS 1999. Eesti Keele Instituut. Toim. Tiiu Erelt. Koost. Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik, Tiiu Erelt. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- ÕS 2006** = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Eesti Keele Instituut. Toim. Tiiu Erelt. Koost. Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- ÕS 2013** = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013. Eesti Keele Instituut. Toim. Maire Raadik. Koost. Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Sõnavarakogud ja võrgumaterjalid

- CPE** = Cambridge Dictionary. Polish-English Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/polish-english/>.
- EMSUKA** = Eesti murrete ja soome-ugri keelte arhiiv Tallinnas Eesti Keele Instituudis.
- EPTK** = Eesti piiblitõlke ajalooline konkordants. <http://www.eki.ee/piibel/>.
- VAKK** = Vana kirjakeele korpus. <http://vakk.ut.ee/>.

Estonian coin name *robi*

IRIS METSMÄGI

The Estonian word *robi* ‘ancient small coin, penny’ has mainly been used in 17th century religious texts. The word also has an equivalent in Finnish, cf. Finnish *ropo* ‘small coin, penny; scanty donation’.

So far, it has been accepted that the word *robi* is etymologically related to the Estonian onomatopoeic verb *robisema* ‘to rustle, to rattle’, Finnish *ropista*. In the present article, a Russian loan source is suggested, < Russian *дробь* ‘small shot; fraction (in mathematics); splinters, broken pieces, crumbs’, in older language also ‘(metal) plaques; (small) weight’, cf. also *дробить* ‘to crush, to break to pieces, to divide up, to split up’, *дробный* ‘separate, subdivided, split up’. The word *robi* could belong to the older (15th–17th century) Russian loanwords in Estonian.

The same word probably occurs in the compound plant names *robirohi*, *robihein* ‘rattle (*Rhinanthus*)’, in historical dictionaries and in dialects also ‘field pennycress (*Thlaspi arvense*)’ etc., considering that the naming motive of the plants is the similarity of flat fruits and small coins.

Keywords: Estonian, old literary Estonian, Russian loanwords, plant names, lexicology, etymology

Iris Metsmägi
eesti keele ajaloo, murrete ja soome-ugri keelte osakond
Eesti Keele Instituut
Roosikrantsi 6
10119 Tallinn
iris.metsmagi@eki.ee